

DOI: 10.7596/taksad.v1i4

Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi Ve Türkiye’nin Potansiyeli*

Yrd. Doç. Dr. Veli Sırım**

Özet

İtalya’dan başlayıp tüm dünyaya yayılan Sakin Şehir hareketi, 10 yıl gibi kısa bir süre içinde alternatif bir şehir ve yaşam modeli olarak kendini göstermektedir. En önemli hedefi yerel toplumun ve ziyaretçilerinin yaşam kalitesini yükseltmek olan Sakin Şehirler, kısa zamanda uluslararası bir ağ haline gelmiştir. Aynı zamanda bir yerel kalkınma modeli olarak düşünebileceğimiz Sakin Şehir yaklaşımı, ülkemizde saklı sayısız tarihi ve kültürel zenginliği ortaya çıkarmada bir fırsat olabilecek özelliği taşır. Sakin Şehir perspektifiyle gerekli kriterleri taşıyan ve taşıması belki kolaylıkla sağlanabilecek olan yüzlerce şehrimiz kapılarını dünyaya aralayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sakin şehir, alternatif şehir, alternatif yaşam modeli, yavaş beslenme.

Cittaslow Movement as an Example of a Local Administration Integrated with Environment and Turkey’s Potential

Abstract

Cittaslow Movement which started in Italy and spread around the world shows up as an alternative city and life model in such a short period of 10 years. Cittaslow movement, the most important goal of which is to increase the life quality of the local community and its

* Bu makale Karabük Üniversitesi tarafından düzenlenmiş olan “Tüketim Toplumu ve Çevre” konulu Ulusal Sempozyumda sunulan tebliğin geliştirilmiş şeklidir.

** Muş Alparslan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, velisirim@yahoo.com

visitors, became an international network in a short period. Cittaslow approach which can also be considered as the model of a local development has the characteristics of offering the opportunity that reveals the hidden numerous historical and cultural wealth of our country. Hundred of our cities which have the necessary criteria of Cittaslow and can easily achieve these criteria will open their doors to the world.

Keywords: Cittaslow, alternative city, alternative life model, slow food.

GİRİŞ

“Sakin Şehir” (Cittaslow) hareketi, küreselleşmenin ortaya çıkardığı homojen mekânlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kasabaların ve şehirlerin katıldığı bir birlik¹ olarak ortaya çıkmıştır (Cittaslow, 2012). Hızlı ve tüketime dayalı bir hayat felsefesinin hâkim olduğu şehir yaşamına ve dizaynına alternatif getirmeyi hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmada ve modern dünyanın birçok ‘aynılaşmış’ kentinden farklı kalabilmede şehirlerin hangi alanlarda önemli ve özel olduklarının iyi belirlenmesi ve bu özelliklerini korumak için stratejiler geliştirilmesi, bunun için yerel değerlere sahip çıkılması, korunması ve geliştirilmesi en büyük gereklilik olarak görülmektedir. Zira küreselleşen dünyada elde edilen teknolojik gelişme, insanlar arasındaki iletişimi, kaynaşmayı ve değişimi kolaylaştırırsa da, farklılıkları törpüleyerek tek tip bir insan modeli ortaya koymuştur.

Küresel sermaye ve şehirleşme eğilimleri ile özgün kimliklerini kaybetmeden, değişim hızının yavaşlatılması, daha doğrusu olması gereken seyrine getirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için de yerel ve asli kimliği öne çıkarıcı bir kentleşme politikası öngörülmektedir. Hareket kendisine logo olarak üzerinde modern ve tarihi binaları taşıyan turuncu renkli bir salyangoz tasarımını belirlemiştir (Slow Magazine, 2012).

İtalyanca “Citta”, İngilizce “Slow” kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşan Cittaslow, 1999 yılında Greve in Chianti’nin belediye eski başkanı Paolo Saturnini’nin girişimleri sonucunda 4 küçük İtalyan kentinin (Orvieto, Greve in Chianti, Bra, Positano) bir araya gelmesiyle ortaya çıktı. İlk toplantıda bir Sakin Şehir’de bulunması gereken ana özellikler belirlendi ve kendilerini bir dizi prensibi izlemeye adadılar. Bunların başında daha sakin ve daha az kirli fiziksel çevrelerin oluşturulması; yerel estetik geleneklerin, yerel el sanatlarının ve yerel mutfağın korunması bulunuyordu. Ayrıca daha sağlıklı çevreler oluşturmak, vatandaşlarına daha iyi yaşam ortamları sunabilmek adına yönetsel çözümler aramada birbirlerinin deneyimlerini paylaşmayı, bu yönde alınan kararları uygulamada teknolojiyi en üst düzeyde kullanabilmeyi karara bağlamışlardı (Sezgin-Ünüvar, 128).

¹ Organizasyon şeması için bkz.

<http://www.cittaslow.org/index.php?method=section&id=2044&title=Organization>, 03.03.2012

20 Haziran 2000 tarihinde Roma’da gerçekleştirilen 32 şehrin idarecilerinin katıldığı imza töreniyle hayata geçen Sakin Şehir hareketine günümüzde Güney Kore’den, Amerika Birleşik Devletleri’ne, Çin’den Fransa’ya kadar 25 ülkeden 150 üye katılmış bulunmaktadır.²

1. SAKİN ŞEHİR HAREKETİNİN KAYNAĞI: YAVAŞ BESLENME (SLOW FOOD)

Bir “Şehirler Birliği” olarak niteleyebileceğimiz bu hareketi hazırlayan asıl etken ve çıkış noktası yine İtalya’da, 1989 yılında İtalyan aşçıların öncülüğünde kendini gösteren International Slow Food Movement (Uluslararası Yavaş Beslenme Hareketi) olmuştur (Slow Food, 2012).

Bu hareketin ortaya çıkmasındaki ilk kıvılcım ise, 1986 yılında Roma’nın (İtalya) simgesel meydanlarından birisi olan İspanyol Merdivenleri’nde (Piazza di Spagna) yapılan McDonalds açılışı esnasında Carlo Petrini önderliğindeki grup tarafından gerçekleştirilen bir protesto hareketiydi (Cittaslow Türkiye, 2012). Protestoculara göre yeni açılan bu mekân hem meydanın estetiğini bozuyor hem de İtalyan yemek kültürüne ve beslenme alışkanlığına büyük bir darbe vuruyordu (Petrini-Padovani, 2011: 110). Dolayısıyla bu hareket sıradan bir tepki ve protesto hareketi değildi. McDonalds’ın yapmadığı, yapamadığı her şeyi yapma ve gerçekleştirme iddiasını ortaya koyuyordu. Taze, yerel, mevsimlik ürünleri vaat ediyordu. Geçmişten günümüze nakledilen yemek tarifleriyle pişirilmiş lezzetleri aile bireyleriyle, yakın dost ve çevreyle birlikte tadına vararak yemeyi savunuyordu.

Kısa bir süre sonra İtalya’nın Barolo kentinde Yavaş Beslenme Birliği oluşturuldu. 9 Kasım 1989’da kurucu üye Falco Portinari’nin kaleme aldığı bildirinin Paris’te 15 üye ülke tarafından onaylanarak resmen hayata geçti. Bu hareket küreselleşmenin şehirlerin dokusunu, sakinlerini ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engelleme amacını taşıyan, Yavaş Beslenme Manifestosu doğrultusunda hareket eden bir gönüllü tepki hareketidir. Adından da anlaşılacağı gibi, hızlı yaşamın sembolü olarak görülen “Fast food kültürüne, yerel gıda geleneklerinin kayboluşuna ve insanların giderek ne yedikleri, yedikleri gıdaların nereden geldiği, tadının nasıl olduğu ve yemek seçimlerimizin dünyayı nasıl etkilediği konusundaki vurdumduymazlıklarına karşı kurulmuş kar amacı gütmeyen bir eko-gastronomi organizasyonudur.” (Slow Food, 2012)

Hızlı yaşamın tipik bir yansıması olan “fast food,” hazırlanıp servis edilmesinden tüketilmesine kadarki hızlı süreci ifade için kullanılmaktadır. Ayaküstü atıştırma, hızlıca tıknama ve hemen işine dönme gibi bir anlamı içinde barındırır. Hızlı hayat temposu içinde diğer tüm değerlerinden ve farklılıklarından uzaklaşan toplumlar, yeme ve yemek kültüründen de uzaklaşmışlardır. İşte bu tehlikeli gidişin farkında olan kesimler bir yandan tepkilerini

² Sakin Şehir ağına üye ülke ve şehirlerin listesi için bkz. Cittaslow, http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/CITTASLOW_LIST_12:2011.pdf, 07.03.2012

ortaya koyarken diğerk yandan çözüml arayışı içine girmişlerdir. Bulunan en etkili ve geniş yankı uyandıran tepki ise, hız karşıtı yavaşlığı öngören yaklaşım olmuştur. Yavaşlığı beslenmeden başlatan hareket ise Yavaş Beslenme (Slow Food) olmuştur.

Yavaş Beslenme, yerel lezzetlere sahip çıkmayı, doğaya saygı göstermeyi, rahat ve sağlıklı beslenmeyi, ne yediğini bilmeyi, hattâ kendi yiyeceğini yetiştirebilmeyi, yemekten tad almayı, yemekle sosyalleşmeyi ilke edinmiş bir akım olarak ortaya çıktı. “İyi, temiz ve adil gıda” felsefesini formüleştirdi. Buradan da “Sürdürülebilir Kaliteli Gıda” kavramına ulaşmayı hedefledi.

“Gıdanın iyi olması” yerken bize haz vermesi ve lezzetli olması, “gıdanın temiz olması” üretimde kullanılan tekniklerin çevreye, hayvan ve insan sağlığına zarar vermemesi, “gıdanın adil olması” ise, gıda üreticilerinin emeklerinin sömürülmemesi ve emeklerinin karşılığını alabilmeleri anlamına gelmektedir. Gıdaların taze olması, dalında ve mevsiminde olgunlaşması, paketlenme-ambalajlama ve taşıma zorunluluğunun ortadan kalkması, böylece çevre için kirlenici unsurlara meydan verilmemesi adına yerel üretim öne çıkarılmalıdır. Bu durum aynı zamanda, tüketilen ürünlerin hangi şartlarda ve nasıl üretildiğinin bilinmesini de sağlayacak, tarladan tezgâha üretici ile tüketici arasına başka pazarlama etkenleri girmemiş olacaktır. Ayrıca geleneksel üretim yöntemleri, yerli tohumlar, tür ve çeşitlilik de korunmuş olacak, ekolojik çeşitliliğin korunması ve zenginleştirilmesine imkan sağlanacaktır.

İtalya’da Gastronomik Bilimler Üniversitesi (University of Gastronomic Sciences) ve “Slow Food Editor” adlı bir yayınevi bulunan bu hareket, fast food’un gıdalarımızı ve yemekleri standartlaştırdığını, lezzeti tek yönlü hale getirdiğini, yemek kültürünün kaybedildiğini, insanı tek tip yemek yemeğe yönlendirdiğini savunmakta, buna tepki olarak yöresel lezzet farklılıklarının korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu harekete göre her ülkenin ve o ülkedeki farklı yörelerin gastronomi kültürü yok edilmemelidir (Kavas ve Kavas, 2012). Bu kültürün yok edilmemesi ise bilinçli bir çaba ve eğitim almayı gerektirir. Bu yüzden Gastronomik Bilimler Üniversitesi’nde yerel lezzetlerin eğitimi verilmekte, İtalyan mutfağının tarihi mirasını elde etmiş, özümsemiş gastronomlar yetiştirilmektedir. Bununla birlikte yetki düzenlemeleri bakımından Avrupa’yla uyumlu olan bu üniversite, satış noktaları farklı tarımsal endüstri ve iş alanları (üretim, pazarlama, dağıtım, iletişim, eğitim, medya, turizm vb.) arasında değişik iş profilleri yaratacak nitelikli işgücü oluşturma hedefindedir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 22, 29).

Günümüzde 100.000’den fazla üyesi ve 1.300 şubesiyle (Cittaslow Türkiye, 2012) dünyanın en aktif sivil toplum hareketleri arasında bulunan Yavaş Beslenme (Slow Food) Hareketi, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü tarafından da tanınmıştır (Çiner, 2011:15). Hareket aynı zamanda, kendine sembol olarak belirlediği salyangoz figüründe ana mesajını verme çabasıdadır. Yavaş, temkinli, ancak kararlı bir şekilde ilerleyen salyangoz,

cüssesinden beklenmeyecek mesafeler aşmakta; bunu yaparken de geçtiği yerlerde ince bir iz bırakmaktadır (Kavas ve Kavas, 2012).

Yavaş Beslenme Hareketi'ne destek olmak için 2003 yılında Terra Madre (Toprak Ana) hareketi başladı. Uluslararası Gıda Toplulukları Ağı olan Terra Madre hareketi, küreselleşmenin tür ve kültür çeşitliliğini, yerel ekonomileri ve yerli bilgi birikimini yok ettiği düşüncesinden hareketle, küçük üreticileri bir araya getiren; geleneksel beslenmeye verilecek önem ile toprağa daha çok yaklaşılacağını, bunun da insanları rahatlatacağını öne sürüyordu (Eker, 2012).

Burada hemen Mart 1999'da, ülkemizde "Sefertası Hareketi" adıyla ortaya çıkan bir hareketten bahsetmekte yarar var. Bu hareketin amacı da, Yavaş Yemek Hareketine paralel bir çizgide, evde yemek pişirilmesini ve aile sofralarını, hızlı beslenme olgusunun olumsuz etkilerine karşı toplumun bağışıklık mekanizması olarak görüyordu. İsim ve sembol olarak seçilen Sefertası, gelenekselliği simgelemektedir (Eker, 2012).

2. SAKİN ŞEHİR OLMA KRİTERLERİ

Uluslararası bir birlik olarak örgütlenen Sakin Şehir ağı, çalışma ilke ve prensiplerini bir tüzükle kayıt altına almıştır. 28 madde ve 5 ek belgeden meydana gelen Uluslararası Sakin Şehir Tüzüğü, birliğin kuruluşundan organlarına, katılım için yerine getirilmesi gereken kriterlerden üyelik sorumluluğuna, logo kullanımından fon kullanımlarına kadar pek çok alanda tanım ve ilkeleri ortaya koyar.

Tüzükte ayrıca, Sakin Şehirler'in kâr amacı gütmeyeceği belirtilir. Asıl amacın şehir organizasyonuna yönelik çözüm arayışları, testler ve uygulamalar vasıtasıyla iyi yaşama kültürünü destekleyip yayılması olduğu ifade edilir. Tüzükteki bir diğer önemli detay ise, Sakin Şehir ağına dâhil olan şehirlerin kendi isimleri ve faaliyetleriyle bağlantılı kullanımlarında "Cittaslow" unvanını kendi diline tercüme etmemeleri gerektiğidir.

Tüzükte "Birliğin Ulusal ve Uluslararası merkezi Orvieto'dur. Birlik tali merkezlere de sahip olabilir" (Cittaslow, 2012) denilir. Sakin Şehir ağına katılmak isteyen şehirlerin değerlendirilmesi bu merkez tarafından yapılır. Merkez bu çerçevede;

- Temel ilkeleri içeren bir manifesto,
- Sakin Şehir olarak tanımlanmak isteyen şehirlerin imzalaması gereken birlik tüzüğü,
- Yıllık toplantı takvimleri oluşturmuştur.

Sakin Şehir ağına katılan belediyeler, şehrin aslî kimliğini yansıtan dokusunu ortaya çıkaran faaliyetleri desteklemektedir. Bu faaliyetlerin ana karakteristiğini yöresel mutfak, yerel müzik ve folklor teşkil etmektedir. Kısacası, mekanı sosyal olarak yeniden inşa eden ve bunu şehrin yeniden tasarımıyla gerçekleştirmeyi hedefleyen Sakin Şehir konsepti, sakinlerini

geleneksel mirasla buluşturmaya misyon edinmiştir (Çiner, 2011). Böylece yerel halkın ihtiyaçlarının ve değerlerinin göz ardı edildiği günümüz dünyasında, farklılığı ile kendine bir yer edinmeyi öngörmektedir (Kavas ve Kavas, 2012).

Şehrin karakteristik özelliklerinin yanı sıra, yaşanan çevrenin korunması, zenginleştirilmesi ve çevreyle iç içe bir şehir hayatının sağlanması için politikalar belirlenmesi diğer önemli kriterlerdendir.

Sakin Şehir, tembel, uyuyan, bıkmış ve evhamlı insanların yaşadığı bir şehir anlamından çok uzaktır. Tam tersi, amaçlanan düzeye ulaşmak ve bunu sürdürebilmek için yoğun bir enerji harcanması gerekir (Eskicioğlu, 2012). Sakin Şehir hareketi, insanların saate bağlı olarak yaşayıp her şeyi hızlı yapmaya yönelik baskılara direnmelerini sağlayacak yeni bir şehir ortamı oluşturmayı (Honroe, 88) hedefler. Bir başka yaklaşımla sakin ve yavaş yaşamın anlamı Latince bir deyim olan “festina lente” yani “yavaşça acele etmek” şeklinde ifade edilmiştir. Bunun anlamı, bugünün ve geleceğin sağladığı imkânlar sayesinde geçmişin mirasından ve bilgi birikiminden yararlanmaktır. Daha insani, daha çevreci, geçmiş ve gelecek nesillere daha fazla saygılı olmaktır (Sezgin-Ünüvar, 133).

Bu birliğe nüfusu 50 binden az olan şehirler katılabilmektedir. Bu sınırlama, birliğe giriş için belirlenen 59 kriterin ana fikrinin insan odaklı ve insani bir örgütlenme olduğunu göstermekte, bunun yanında belirlenen hedeflere daha hızlı ve etkili ulaşma imkânı tanımaktadır. Zira küçük yerleşim merkezlerinde şehir sakinleri çevreyi, geçmişten kalan tarihi ve kültürel mirası ve sosyal bağları daha fazla sahiplenme özelliğine sahiptir (Cittaslow, 2012). Ayrıca büyük ve kalabalık şehirlere oranla küçük yerleşim merkezleri kendi sakinlerine ve ziyaretçilerine daha kaliteli ve keyifli bir yaşam için önemli fırsatlar sunabilmektedir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 40).

Bu ağa katılmak üzere başvuran bir şehir, oluşturulan standartlara göre denetlenir ve gerekli kriterlerin karşılanması halinde on şehre bir sertifika ile birlikte 'Salyangoz Bayrağı' dalgalandırma hakkı verilir. Bu bayrak bir kalite standardı göstergesidir ve aynı zamanda Sakin Şehir hareketinin, üye şehirler için bir kalite projesi olduğunu işaretidir. Nitekim bu harekete dâhil olduktan sonra, daha önceden turistik olma özelliği taşımayan pek çok şehrin turistik hareketliliğe sahne olduğu görülmüştür (Sezgin-Ünüvar, 134)

Sakin Şehirler Birliği'ne üyelik süreci, başvuran belediyenin, şehrin bir takım kıstaslar açısından kendisini değerlendirmesi ve puanlaması ile başlar. Üyelğe kabul edilmek için puanların en az % 50'sini almak ve üyelik başvurusunun kabul edilmeden önce Sakin Şehir Birliği'nin ülke temsilciliği (Türkiye için Seferihisar Belediyesi) tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Birliğin bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası Koordinasyon Komitesi'nce üyelik müracaatı kabul edilen şehir, üye statüsü elde etmesini müteakip dört ay içinde kayıt ödemesini yapmakla yükümlüdür. Üye olan her şehir yöneticileri, birlik sözleşmesinde

bulunan ve imza altına aldıkları şartları yerine getirmekle yükümlüdür. Birliğin temel felsefesine, amaçlarına ve değerlerine ters hareket eden veya imajını zedeleyecek icraatlarda bulunan üyeler, koordinasyon kurulu tarafından ihraç edilebilir.

Sakin Şehirler Hareketi geçmişten kalan mirası korumayı esas alırken, bu hedefe ulaşmada modern teknolojik imkânları reddetmez (Cittaslow, 2012). İlkeleri arasında teknolojiyi en yaygın ve en etkin seviyede kullanmak ön sırada gelmektedir. Belediye hizmetlerine ulaşmada en son teknolojinin imkânlarından yararlanarak güneş enerjili sokak aydınlatmasına, elektrikli araçlardan ileri teknolojiye arıtma tesislerine ve yaygın elektronik iletişim ağına kadar, modernliğin insani yaşam kalitesini arttıran imkânlarından yararlanma teşvik edilmektedir. (Petrini-Padovani, 2011:157) Bu anlamda modern öncesi nostaljisi söz konusu değildir. Bu hareket bir yandan geleneksel mimariyi, zanaatı ve sofrayı korurken diğer yandan modern dünyanın en iyi yanlarını savunmaktadır. Teknolojik bir yeniliğe olan yaklaşımı “Yaşam kalitesini artırıyor mu?” sorusuna verilecek cevap oluşturmaktadır (Honroe, 89). Asıl hayatın atardamarlarının attığı yerlerde modernle geleneksel, evrenselle yerel arasında, insan ve toplumsal ilişki odaklı yeni bir senteze ulaşmayı hedeflemektedir (İnsel, 2011).

Sakin Şehir hareketinin en önemli özelliklerinden birisi, şehir sakinlerinin de katılımıdır. Her birey, açıklık ve karşılıklı tolerans çerçevesinde projeye davet edilir ve katılma hakkına sahiptir. Şehir sakinlerinin yaşadıkları şehri canlandırmaları, yeniden keşfetmeleri, büyük fabrikalara, araçlara ve beton bloklara bırakmamaları gerektiği fikri öne sürülür. Sonuçta bir şehir kimliği yaratmak, sakinlerinin yaşadıkları şehirden haz almalarını ve mutlu olmalarını sağlamak, o şehre ait olmayı memnuniyete ve gurura dönüştürmektir (Sezgin-Ünüvar, 146-147).

Sakin Şehir projesinin başarıya ulaşabilmesi için şehir halkının bu projeye ve proje kapsamında gerçekleştirilecek uygulamalara sahip çıkması gerekir. Bunun gerçekleşmesi için de Sakin Şehir olmanın neler getireceği, neler yapılacağı, ulaşılmak istenen hedeflerin neler olduğu açık ve net bir şekilde anlatılmalı, bir “farkındalık” oluşturulmalıdır.

3. SAKİN ŞEHİR ADAYLIK SÜRECİ

Sakin Şehir birliğine katılmak isteyen bir şehir için atılacak ilk adımı Uluslararası Sakin Şehir Başkanlığı’na hitaben şehrin birliğe üyeliğini açıklayan bir başvuru mektubu hazırlanması teşkil eder. Bu mektupta; şehir tanıtılmalı (tarihi, coğrafi yapısı, nüfusu, sahip olduğu özellikler, vb), Sakin Şehirler ağına başvurma sebep ve gerekçeleri açıklanmalı (şehrin Yavaş/Sakinlik felsefesiyle ilgisi, Sakin Şehirler birliğine neden başvurmak istediği, vb), Sakin Şehir kriterlerinden hangilerine hâlihazırda sahip olduğu ve kriterleri gerçekleştirmek için hangi projeleri yürüttüğü (kent Birlik kriterlerine uyan yönleri, kriterler çerçevesinde şu

ana kadar yapılanlar ve yapılması planlananlar), aday şehir adına birlikte hangi kurum ya da kişinin iletişimde bulunacağı belirtilmelidir.

Adaylık sürecinin ikinci ayağında, aday şehrin sakinlerine yönelik bilgilendirme faaliyetleri vardır. Sakin Şehir projesinin başarıya ulaşması için halkın Sakin Şehir kimliğine ve bu alanda yapılanlara sahip çıkması gerekmektedir. Bu projenin halk tarafından sahiplenilebilmesi için Sakin Şehir Birliği'nin ne olduğu, bu kapsamda nelerin yapılacağı açık ve net biçimde anlatılmalıdır. Halkın sahiplenmediği bir hareketin uzun vadede başarılı olamayacağı açıktır (Sezgin-Ünüvar, 181).

Sakin Şehir adaylık dosyasının hazırlanması bir diğer önemli şarttır. Bir şehir Sakin Şehir Birliği'ne üye olmak için, birlik tüzüğünde belirtilen 59 kriter hakkında projeler geliştirmeli ve uygulamalıdır. Aday şehrin birliğin kriterleri hakkında geliştirdiği projelerden oluşan başvuru dosyasının değerlendirme sonucunda % 50'den fazla puan alması gerekir.

4. TÜRKİYE'DEKİ SAKİN ŞEHİRLER

Türkiye'de Sakin Şehir Hareketi İzmir'e bağlı Seferihisar'ın 28 Kasım 2009 tarihinde Türkiye'nin ilk, dünyanın 129. Sakin Şehri olarak Sakin Şehirler zincirinde yerini almasıyla başlamış oldu. Bu hareketin Türkiye'de yaygınlaşması için yapılan çalışmalar sonucunda 2010 yılında Sakarya'nın Taraklı, Çanakkale'nin Gökçeada, Aydın'ın Yenipazar ve Muğla'nın Akyaka beldeleri, Sakin Şehir olmak için çalışmalara başladı. 24 Haziran 2011 tarihinde Polonya'nın Lidzbark Warminski şehrinde yapılan Sakin Şehirler Genel Kurulu'nda birliğe katılımı kabul edilen şehirlerle birlikte Türkiye'deki Sakin Şehir sayısı beşe çıktı ve böylece Türkiye'de Sakin Şehir Ulusal Ağı kurulmuş oldu (Cittaslow Türkiye, 2012). Seferihisar bu gelişmenin ardından "Sakin Şehirler İcra Kurulu"na 16. üye olarak girdi.

Türkiye'nin dışında İtalya, Portekiz, Avustralya, ABD, Polonya, Belçika ve Avusturya'dan ulusal ağını kurmuş belediye başkanlarının yer aldığı İcra Kurulu, örgütlenme modelinde Sakin Şehirler'in geleceğine yön verme bakımından en önemli organ olma konumundadır (Sabah, 2011).

Çok farklı ve geniş bir coğrafyaya sahip, aynı zamanda tarihte çok farklı kültürlerle ev sahipliği yapmış olan ülkemizde Sakin Şehir olabilecek belki de yüzlerce şehrimiz bulunmaktadır. Bu yerlerin Sakin Şehir olması o yöredeki yerel yemeklerin, ürünlerin, zanaatların, mimari yapının, doğal çevrenin korunması aynı zamanda bu şehirlerin kalkınması anlamına gelmektedir. Nitekim Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer, bir açıklamasında Sakin Şehir hareketinin bir yerel kalkınma modeli olduğuna dikkat çekmiştir:

“Sakin Şehir kriterleri yerine getirildiğinde, ortaya bir yerel kalkınma modeli çıkıyor. 'Sakin Şehir', sadece Seferihisar için önemli değil, aynı zamanda yerel bir kalkınma modelidir.

Yerli üretimin korunması, küçük işletmeler ile köy ürünleri kullanımını öngören koşullar var.” (Radikal, 2010)

Seferihisar Belediyesi’ni Sakin Şehir ağına taşıyan önemli icraatlarından bazıları şunlardır:

Köylülerin ürettikleri yerel ürünleri satabilecekleri pazarlar oluşturuldu. Bu pazarlar, hem yerel kalkınma hem çevre açısından önemli kazanımlar oldu. Seferihisar’ın Sığacık mahallesinde yerel ürünlerin ve el işlerinin sergilendiği "Sığacık Üretici Pazarı" kuruldu. Ulamış mahallesi ve Doğanbey köyünde Seferihisar Belediyesi Kadın Emeği Evleri açıldı. Bu evler kadın emeğinin değerlendirilmesine, kadınların meslek edinmelerine veya gelir getirici faaliyetlerde bulunmalarına imkan sağlamıştır.

Seferihisar’da unutulmuş ve unutulmaya yüz tutmuş geleneklerin ve kültürel etkinliklerin tespit edilmesi için "75 Yaş Yemeği" düzenlendi. Bu etkinlik kapsamında Seferihisar ilçesinde yaşayan yaşlılarla röportajlar yapıldı.

Seferihisar’ın yerel değerlerinden biri olan hayvancılık sektörünün korunması ve geliştirilmesi amacıyla Damızlık Koyun-Keçi Panayırı düzenlendi.

“Okullarda Sebze Bahçeleri” projesi çerçevesinde öğrenciler sebze yetiştirmeye başladı. Sadece yöresel yemeklerin satıldığı “Sefertası Lokantası”, Sakin Şehir örgütlenmesinin en önemli kriterlerinden biri olan Yavaş Beslenme (Slow Food) ve yöresel lezzetlerin ön plana çıkarılması amacıyla hizmet etmektedir.

Seferihisar’da bisiklet kullanımını yaygınlaştırmak ve günlük kullanılabilir bir ulaşım aracı olduğunu vurgulamak için Seferihisar Belediyesi hizmet binasında ve Sığacık’ta iki adet bisiklet garajı oluşturuldu. Atatürk Caddesi ve çevresi başta olmak üzere Seferihisar şehir merkezindeki trafiğin azaltılması ve yayalaştırılması için trafiğe kapatılması uygulaması başlatıldı.

Kentsel çöp ve özel atıkların ayrıştırılarak toplanmasına yönelik projeler hayata geçirildi. 50.000 kişilik bir biyolojik atık su arıtma tesisi kuruldu.

Şehirde farklı boylarda ve tarzlarda ilan ve reklam panoları yerine Belediye yetkilileri tarafından belirlenen standart boyda ve tarzda ilan ve reklam panoları kullanılmaya başlandı. Bu çalışmalar için Seferihisar Atatürk Caddesi ve Sığacık-Merkez pilot uygulama alanları olarak seçildi. Bu bölgelerde dükkânların tabelaları yeni tabelalarla değiştirildi. Çeşitli binalarda mimari iyileştirmeler gerçekleştirildi, uydu antenleri merkezi sistemle çatıya alındı. Belediye serasında yetiştirilen sardunyalardan kullanılan saksılar balkonlara yerleştirildi.

Sakin Şehir olmanın amaçları, prosedürleri, bu ağa katılmanın Seferihisar’a katacakları hakkında kamuoyunu bilgilendirici programlar düzenlendi (Cittaslow Türkiye, 2012).

Yazar Can Dündar, Seferihisar'daki uygulamaları ve bu uygulamaların getirdiği değişimi, bu belediyenin resmi internet sitesi için yazdığı yazısında şöyle dile getirmiştir:

“Bu göz alıcı Ege kasabası, kendi güzelliğini bir özelliğe çevirerek başını çektii çiçeği burnunda sakinleşme hareketinin...

“Bakir ormanlarını, güzelim koylarını, lezzet üssü liman lokantalarını, huzurlu balıkçı kayıklarını seriverip ortaya “İşte böyle yaşamır” dedi insanlığa adeta...

“Yayalara açtı yollarını; indirdi çirkin tabelalarını...

“Evinde turşu kuran, reçel yapan, bağında dolmalık yaprak toplayan kadınların emeğini sergiledi pazarında...

“Dost sofraları serdi konuklarına...

“Daha fazla kar hırsına kapılmadan, başkasının sırtına basmadan, hayattan keyif alarak da üretilebileceğini, yoksullaşmadan da tüketilebileceğini, doğayı bozmadan da uygarlık kurulabileceğini gösterdi.

“Dünyaya duyurdu Türkiye'nin sesini...

“Türkiye'ye eşsiz bir örnek sundu.” (Dündar, 2012)

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE TÜRKİYE’NİN SAKİN ŞEHİR POTANSİYELİ

İtalya'dan başlayıp tüm dünyaya yayılan Sakin Şehir hareketi, 10 yıl gibi kısa bir süre içinde alternatif bir şehir ve yaşam modeli olarak kendini göstermektedir. Gördüğü ilgi ve yayılma eğiliminden dolayı hareket, farklı alanların uzmanlarınca değişik açılardan ele alınmıştır. Örneğin bazı uzmanlar, Sakin Şehirleri tüketici kültürünün değerlendirilmesi ve sürdürülebilir gelişme biçiminin desteklenmesi yönüyle incelemiştir (Knox, 2005: 1-11). Bazı uzmanlar bu hareketi beş temel duyuya (görme, tad alma, koklama, dokunma ve işitme) hitap edecek kriterler öngörmesi açısından değerlendirmiştir. Sakin Şehirlerin, yaşam kalitesi ve kültürel yaklaşımlardan sızarak, mimariyi ve şehir tasarımını etkilediğı, alternatif “duyu mekânları”nın oluşmasına katkı sağladığı ifade edilmiştir (Pink, 2007: 59-77). Bazı uzmanlar ise Sakin Şehirleri, kültürel yönüyle ele almış, sosyal alanlar ve insani ilişkiler açısından değerlendirilen “sosyal bir hareket” olarak nitelemiştir (Parkins ve Craig, 2006).

En önemli hedefi yerel toplumun ve ziyaretçilerinin yaşam kalitesini yükseltmek olan Sakin Şehirler, kısa zamanda uluslararası bir ağ haline gelmiştir. Nüfusu 50 bin kişinin altında olan bu şehirler, kabul ettikleri ve uyguladıkları 59 temel kriterle şu temel amaçları gerçekleştirmek istemektedir:

- Teknolojiyi kullanarak hayatın kaliteli ve herkesçe yaşanabilir olmasını sağlamak,
- Bölgeye özgü değerlerle sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak,
- Yerel ekonomik yaşama katkı yaparak gelir adaletini sağlamak,
- Doğal çevreyi ve tarihi değerleri korumak (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 40).

Bu maddelerde de ifade edildiği gibi, aynı zamanda bir yerel kalkınma modeli olarak düşünebileceğimiz Sakin Şehirler halkasına katılmanın ekonomik getirileri söz konusudur. Özellikle yerel ürünlerin tercih edilmesi, yerel üreticileri harekete geçirmekte, teşvik edilen organik üretimle bu ürünlerin değer kazanması sağlanmaktadır. Dolayısıyla yerel ekonomide bir ekonomik canlanma, istihdam ve refah artışına yol açmaktadır. Yerel ve organik ürün ve üretim yöntemleri ise ekonomik sonuçlar doğurmakla birlikte çevreyle de son derece uyumlu bir çizgi takip etmektedir. Örneğin ilk sakin şehirlerden olan İtalya'nın Bra şehri yetkililerinin desteğiyle pek çok yerde açılan yerel peynir imalathaneleri hayvancılığın gelişmesine büyük imkân sağlamıştı. Tüketicilere taze ve güvenilir ürünler sunmakla birlikte, süt ürünlerine yapılan yatırımlar sayesinde çok sayıda Bra'lıya iş alanı açılmıştı (Sırım, 2012).

Yerel ürün ve üretimin yanı sıra misafirperverlik alanında yapılan çalışmalarla Sakin Şehirler, farklı ve özgün tarzlarıyla turistik bir cazibe merkezi haline gelmektedir. Bu bağlamda Sakin Şehirler, aynı zamanda ana girdisini turizm gelirlerinin oluşturduğu bir yerel ekonomik kalkınma modeli olarak da görülebilir (Keskin, 2012: 96).

Aynı doğrultuda, Sakin Şehir logosunun bir kalite göstergesi olarak görülmesi söz konusudur. Zira hem şehir sakinlerinin hem şehre gelen ziyaretçilerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik Sakin Şehir kriterlerinin hayata geçirilmesi zorunluluğu bir kalite garantisi olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, yine turizm gelirleri ve hareketliliği açısından önemli bir role sahiptir.

Avustralya'nın bir zamanlar gelişen bir nehir limanı şehri Goolwa'nın, Sakin Şehir olduktan sonra turist akınına uğradığını, tarihi binalardaki sanat galerilerinin, kafelerin ve küçük pansiyonların ziyaretçilerin hizmetine sunulduğunu görüyoruz (Serin, 2009).

Çevreye zararsız, geri dönüşüm özelliği olan ürünlerin üretilmesi veya tüketilmesinin, yeniden ekonomiye kazandırılacak atıklar için şehrin pek çok yerine ayrı kutuların yerleştirilmesinin yine ekonomik boyutu olan uygulamalar olduğunu görmekteyiz.

Sakin Şehir kriterlerini uygulayan şehirlerin, ulusal ve uluslararası düzeyde bir ilgi merkezi haline geldiğini söylememiz gerekir. Özenle korunan şehir dokusunun, tarihî mirasın belirgin hale getirilmesinin, sakin ve sükûnetli görüntüsünün alışıldık tatil anlayışını da değiştireceği açıktır.

Bu bilgiler ışığında Sakin Şehir yaklaşımının, ülkemizde saklı sayısız tarihi ve kültürel zenginliği ortaya çıkarmada bir fırsat olabileceği kanaatindeyim. Sakin Şehir perspektifiyle gerekli kriterleri taşıyan ve taşınması belki kolaylıkla sağlanabilecek olan yüzlerce şehrimiz kapılarını dünyaya aralayabilecektir.

KAYNAKÇA

- SERİN, Ayten; (2009), “Yavaş Şehir Hareketi 100 Kente Yayıldı”, Hürriyet, 11.05.2009
- Cittaslow Türkiye, <http://www.cittaslowturkiye.org>, 04.03.2012
- Cittaslow Türkiye, <http://www.cittaslowturkiye.org/?p=110>, 08.03.2012
- Cittaslow Türkiye, http://www.cittaslowturkiye.org/?page_id=512, 04.03.2012
- Cittaslow, <http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/2009/newcharterf11.pdf>, 03.03.2012
- Cittaslow, http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/CITTASLOW_LIST_12:2011.pdf, 07.03.2012
- Cittaslow, http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/Charter_06_2011.pdf, 10.03.2012
- Cittaslow, <http://www.cittaslow.org/index.php?method=section&id=2012&title=Association>, 10.03.2012
- Cittaslow, <http://www.cittaslow.org/index.php?method=section&id=2044&title=Organization>, 03.03.2012
- Cittaslow, <http://www.cittaslow.org/index.php?method=section&id=2017&title=Philosophy>, 04.03.2012
- ÇİNER, Can Umut; (2011), “Cittaslow Hareketi ve Türkiye’deki Uygulamaları”, Memleket Yerel Yönetim Dergisi, Sayı: 71, s. 13.
- DÜNDAR, Can, http://www.seferihisar.bel.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=671:can-dundar-gazete-seferihisar-icin-yazdi&catid=3:seferihisar-haber, 07.03.2012
- EKER, Bülent, <http://www.habitat.org.tr/sakin-sehirler/383-sakin-sehirler-citta-slow.html>, 04.03.2012
- ESKİCİOĞLU Hakkı, “Modern Yaşam ile Geleneksel Yaşam Arasında Kaliteli Bir Yaşam Biçimi-Yavaş Şehirler,” <http://www.izmirdesanat.org/yavas-sehirler>, 10.03.2012
- GÜNERHAN, Sibel Ağı, ERDEM, Ümit ve GÜNERHAN, Hüseyin; (2010), “Çevre ve Enerji Açısından Yavaş Şehir Hareketinin Gelişimi,” Tesisat Mühendisliği, Sayı: 118, s. 32-37.
- HONROE, Carl; (2008), *Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi Yavaş!* (In Praise of Slow, Trc. GÜR, Esen), Alfa Kitap, İstanbul
- İNSEL, Ahmet, “Sakin Kent Hareketi Türkiye’de,” Radikal, 22.11.2011
- KAVAS, Gökhan ve KAVAS, Nazan; (2012), “Slow Food (Yavaş Yemek) ve Cittaslow (Yavaş Şehir)”, Dünya Gıda, Sayı: 74, <http://www.dunyagida.com.tr/yazar.php?id=11&nid=2849>, 30.04.2012
- KNOX, Paul L.; (2005), “Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World,” Journal of Urban Design, Vol. 10, No. 1, 1-11, February 2005.
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), http://kudakaturizm.org/download/BMVC_Sonuc_Bildirgesi.pdf, 10.03.2012
- ÖZGÜR, Gürbüz, “Türkiye’den Yeşil Bir Kent Çıkar mı?,” <http://www.yesilekonomi.com/kose-yazilari/ozgur-gurbuz/turkiyeden-yesil-bir-kent-cikar-mi>, 10.03.2012
- PARKİNS, Wendy – CRAİG; (2006), Geoffrey, Slow Living, Berg Publishers
- PETRINI, Carlo ve PADOVANI, Gigi; (2011), *Slow Food Devrimi* (Slow Food Revolution, Trc. EKİZ, Çağrı), Sinek Sekiz Yayınevi, İstanbul

- PİNK, Sarah; (2007), "Sensing Cittàslow: Slow Living and the Constitution of the Sensory City," *The Sences and Society*, Vol. 2, No. 1, 59-77
- POLAT, Erkan, "Ağır Ağır Çıkacaksın Bu merdivenlerden: Yavaş kent Hareketi," *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 359, Mayıs-Haziran 2011.
- Radikal, 13.01.2010
- Sabah, 28.06.2011
- SEZGİN, Mete ve ÜNÜVAR, Şafak, *Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir*; (2011), Çizgi Kitabevi, Konya
- SIRIM, Veli, <http://www.italyaonline.net/Italya/hakkinda/makaleler/Sakin%20Sehirler.htm>, 10.03.2012
- Slow Food, http://www.slowfood.com/_2010_pagine/com/popup_pagina.lasso?-id_pg=121, 04.03.2012
- Slow Food, <http://www.slowfood.com/international/2/our-philosophy>, 03.03.2012; <http://slowfoodgenclik.wordpress.com/slow-food>, 03.03.2012
- Slow Food, <http://www.slowfood.com/international/7/history>, 03.03.2012
- Slow Magazine, <http://cittaslownews.files.wordpress.com/2009/08/newcharter.pdf>, 03.03.2012
- YURTSEVEN, H. Rıdvan, KAYA, Ozan, HARMAN, Serhat; (2010), *Yavaş Hareketi*, Detay Yayıncılık, Ankara